

SZ. KUNYIN.

a helyi statisztikai szervek
ellenőrzési osztályának helyettes vezetője:

A FŐIGAZGATÓSÁGI BESZÁMOLÓJELENTÉS ELLENŐRZÉSÉNEK NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL*

Az állami statisztika egyik legfontosabb feladata az állami tervek teljesítéséről szóló statisztikai adatok megbízhatóságáért és tudományos megalapozottságáért folyó harc, amely adatok megmutatják a Szovjetunió népgazdaságának és kultúrájának rohamos fejlődését, a népgazdaság anyagi és technikai forrásait és ezeknek a tervteljesítés és túlteljesítés céljaira való felhasználását.

Ezzel kapcsolatban hatalmas jelentősége van a statisztikai szervek munkájában a főigazgatósági beszámolójelentések mindennapos és alapos, nem kampányszerű, ellenőrzésének. Az ilyen ellenőrzés elősegíti a számvitel és beszámolójelentés hibáinak feltárását és kijavítását ott, ahol a hibákat elkövették; elősegíti a helyi és a hatósági befolyások folytán a beszámolójelentésben lévő hamisítások és ferdítések feltárását és ennek az állam becsapására irányuló államellenes és népellenes tevékenységnek a kiirtását.

A Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatala utasításaiban és rendeleteiben a helyi statisztikai szervek figyelmét számtalanszor felhívta a főigazgatósági beszámoló adatok megbízhatósága ellenőrzésének rendkívül nagy jelentőségére. A Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatala az utóbbi másfél évben két ízben is folytatott tanácskozást ebben a kérdésben a központi apparátus, a köztársasági és területi statisztikai hivatalok dolgozóinak aktívjával (1949 decemberében és 1951 márciusában).

Kétségtelen, hogy az utóbbi években megjavult a főigazgatósági beszámolójelentések ellenőrzésének munkája, amelynek pozitív hatásai meg is mutatkoztak a főigazgatósági számvitelben és beszámolójelentésben. Ennek a fontos munkának színvonala azonban még mindig nem kielégítő, még jelentős hiányosságok vannak a statisztikai szerveknek a főigazgatósági beszámolójelentés ellenőrzésével kapcsolatos munkájában, amelyeknek kiküszöbölése komoly segítséget jelentene a vállalatok, építkezések, minisztériumok és főigazgatóságok beszámoló adatai megbízhatóságának biztosításában.

A végzett vizsgálatok eredményeként a Központi Statisztikai Hivatal jelenleg olyan anyag felett rendelkezik, amely elég részletesen jellemzi a statisztikai hivataloknak a főigazgatósági beszámolójelentés ellenőrzésével kapcsolatos munkáját, és amely lehetővé teszi a munka további megjavítása érdekében szükséges intézkedések kidolgozását.

Ebből a szempontból jellemző a főigazgatósági beszámolójelentés ellenőrzésére vonatkozó munka a kujbisevi terület statisztikai hivatalában, amelyet az utóbbi időben a Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatala részletesen felülvizsgált. Ennek a felülvizsgálatnak tapasztalatai alapján világítjuk meg mi is a főigazgatósági beszámolójelentés ellenőrzésének néhány kérdését. A főigazgatósági beszámolójelentés ellenőrzésével kapcsolatos munkában előforduló számos hiba közül a leglényegesebbek a következők:

1. Az ellenőrzést gyengén szervezik, végrehajtásában még sok a formalizmus és a sablon. Az ellenőrzések megszervezésénél és végrehajtásánál igen gyakran egyáltalán nem, vagy nem kielégítően veszik számba az ellenőrzendő ágazatot, vállalatot, szervezetet, főigazgatóságot és különösen az elsődleges számvitelt és okmányforgalmat jellemző sajátosságokat. Így például a kujbisevi terület statisztikai hivatala által az erdőgazdaságok beszámolójelentéseinek ellenőrzésére vonatkozóan több kerületi felügyelőnek adott utasítások semmiben sem különböznek a gépipari és egyéb iparági vállalatok beszámolójelentéseinek ellenőrzésével kapcsolatosan kiadott utasításoktól. Ahelyett, hogy a kerületi felügyelőket az erdőtelepek faanyag-felvásárlási és kiszállítási elsődleges számviteli okmányainak ellenőrzésére és arra utasították volna, hogy ezeket az okmányokat hasonlítsák össze az erdőgazdaságok beszámolójelentéseinek adataival, a statisztikai hivatal utasításaiban a következőket javasolja: „... meg kell állapítani, hogy milyen *termékekre* vonatkozóan teljesítették túl a tervet, hogy milyen termékeket termeltek terven felül és hogy ezeket a termékeket *kinek a megrendelése alapján* dolgozták fel.“ Alig esik szó ezekben az utasításokban pl. arról, hogy az erdőgazdaságokban és telepeken nem veszik-e be a szállításra vonatkozó beszámolójelentésbe a közbeeső raktárakban lévő faanyagot (azaz azt a faanyagot, amelyet nem szállítottak a fogyasztási helyre, vagy a vasúti feladási pontra), vagy pedig az erdőgazdaság nem veszi-e be a szállításra vonatkozó beszámolójelentésbe ezt a faanyagot, amelyet a fogyasztó, stb. szállított el; nem mondják meg, hogy hogyan és milyen okmányok alapján lehet ezt megállapítani.

A mezőgazdasági káderek tömeges képzéséről szóló beszámolójelentés ellenőrzésére vonatkozó utasításokban, ahelyett, hogy a kerületi felügyelők figyelmét a tanulók számára és az előadások látogatottságára vonatkozó naplókban lévő bejegyzések helyességének ellenőrzésére, valamint arra irányították volna, hogy ezeket a feljegyzéseket a mezőgazdasági szervek beszámolójelentéseivel összehasonlítsák, a statisztikai hivatal azt javasolta a kerületi felügyelőknek, hogy állapítsák meg *a terv átadásának idejét, a kádereképzés naptári tervének elkészítési idejét, stb.*, szóval másodrendű kérdéseket, amelyeknek a beszámolójelentések megbízhatósága ellenőrzéséhez semmi közük sincsen. Mindenki előtt világos, hogy a főigazgatósági beszámolójelentés ellenőrzésére vonatkozó sablonos, felületes utasítások és programok, nemcsak nem jelentenek segítséget az ellenőrzés közvetlen végre-

hajtása számára, hanem ártnak az ellenőrzés minőségének, pusztá formalitássá teszik azt és nem segítik elő a számvitel és beszámolójelentés hiányosságainak feltárását és megjavítását.

2. A kerületi és körzeti felügyelők, valamint a statisztikai hivatalok dolgozói által végzett ellenőrzések nem tárják fel számos vállalat, szervezet, kolhoz, gép- és traktorállomás és szovhoz beszámolójelentéseiben ténylegesen meglévő nagy hiányosságokat. Ennek főleg az a magyarázata, hogy a felülvizsgálatoknál gyakran megelégszenek az összesítő beszámoló okmányok felületes átnézésével, nem ellenőrzik alaposan az elsődleges számviteli szervezetét. Az ellenőrök nem hasonlítják gondosan össze az összesítő beszámolójelentéseket azokkal az elsődleges okmányokkal, amelyeknek alapján a beszámolójelentéseket készítették. Emellett csak az elsődleges számviteli okmányok gondos ellenőrzése és a beszámoló adatokkal való összehasonlítása segíti elő a számvitelnek, valamint a beszámolójelentésben lévő számviteli adatok meghamisításának és elferdítésének feltárását.

A Kujbisevi Állami Golyóscsapágy-gyárban a beszámolójelentés felületes átvizsgálásakor pl. arra a következtetésre jutottak, hogy a gyárban a beszámolójelentést helyesen vezetik, és szó sem lehet hamisításról.

Az elsődleges számviteli okmányoknak — a gyár technikai-ellenőrzési osztálya által közvetlenül a terméket kiszerező műhelyekben minden átvett és becsomagolt áru részre kiállított lapoknak — gondos összehasonlítása a műhelyek és az egész gyár termelésére vonatkozó beszámolójelentésekkel megmutatta, hogy a gyár a beszámolási időszak termelésébe helytelenül olyan termékeket is felvett, amelyeket a kiszerezés és a Minőségi Ellenőrzési Osztály csak a beszámolási időszakot követő napon, sőt csak az azt követő 2—3 napon fejezett be, illetve vett át, és ily módon jelentős mennyiségű árut hamisan tüntettek fel.

Az elsődleges beszámolási okmányok alapos ellenőrzésekor a Közép-Volgai Szerszámgépgyár szerelő csarnokában igen sok úgynevezett „fizetési lapot“ találtak, amelyekben a munkásoknak a legyártott szerszámgépek hibáinak kijavításáért kifizetett külön munkabérekre vonatkozó megjegyzések voltak feltüntetve. Ezeknek a kartonoknak figyelmes ellenőrzése és a műhely ellenőrző mesterének okmányaival, valamint a gyár műszaki ellenőrzési osztályának okmányaival való összehasonlítása, valamint az okmányoknak a műhely és a gyár termelésére vonatkozó beszámolójelentésével való későbbi összehasonlítása elősegítették annak a megállapítását, hogy az áru termelésbe olyan szerszámgépeket is bevettek, amelyen még egész sor befejezetlen munka volt, amelyeket csak a beszámolási időszak után végeztek el. A felhozott példák bizonyítják, hogy milyen nagy figyelmet kell szentelni a beszámolójelentések megbízhatóságának ellenőrzésekor az elsődleges számviteli okmányok gondos vizsgálatának.

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, milyen rendkívül fontos, hogy előre (az ellenőrzés előtt) alaposan megismerjük az elsődleges számviteli és beszámoló rendszert, az ellenőrzendő vállalatnál vagy szervezetnél érvényben lévő okmányforgalmat. A statisztikai hivatalok és kerületi felügyelőségek ezt sajnos, igen gyakran mellőzik.

3. Néhány statisztikai hivatal és a Központi Statisztikai Hivatal néhány kerületi és városi felügyelősége a főigazgatósági beszámolójelentéseknek a vállalatokban és a szervezetekben való ellenőrzésekor megelégszik a beszám-

molói adatoknak igen rövid időszakra, gyakran csupán egy tetszőleges hónapra vonatkozó ellenőrzésével. Ekkor is csupán a számítások pontosságát ellenőrzik, a beszámolójelentés lényegbeli ellenőrzését nem végzik el.

Számos ellenőrzés tapasztalata azt mutatja, hogy az ilyen ellenőrzések nem képesek a számvitel tényleges állapotát és a beszámolójelentések megbízhatóságát feltárni.

A molotovi kerület Kujbisev városának kerületi felügyelője, Kljucsan-szkij elvtárs, ellenőrzést végzett a molotovi kerületi ipari kombinátban beszámolójelentések megbízhatóságára vonatkozóan. A beszámolójelentés ellenőrzését csupán egy hónapra vonatkozóan végezte el és fő figyelmét a számítások helyességére fordította. Ennek következtében nem tárta fel a kerületi ipari kombinát nagyarányú hamis bejegyzéseit és az ellenőrzési iratokba azt írta be, hogy a termelési terv teljesítésére vonatkozó beszámolási adatokat helyeseknek találta. Egy későbbi ellenőrzés azonban megállapította, hogy ennél a kerületi ipari kombinátnál rendszeresen, több hónapon keresztül hamis bejegyzések történtek. A hamisítások egyik formája az volt, hogy az elkészített terméket felemelt ártarifa alapján vették fel. A kerületi felügyelő nem fedte fel ezt a hamisítást, mert először csak egy hónapra vonatkozóan ellenőrizte a beszámolójelentést, másodszor pedig mert a beszámolójelentés helyességét csak számtanilag ellenőrizte és nem hatolt be részletesen a beszámolási számadatok tartalmába.

Az ilyen és ehhez hasonló ellenőrzés nemcsak nem hasznos a beszámolójelentés állapotának és megbízhatóságának megjavítása szempontjából, de komoly kárt okoz ennek a fontos ügynek. Az ellenőrzésnél részletesen be kell hatolni valamennyi vizsgált beszámolási adat tartalmába, gondosan ellenőrizni kell, hogy a beszámolási adatokat a fennálló törvényes rendelkezések alapján állították-e be (az iránvívó szervek és felsőbb szervezetek, árjegyzékek, Állami Szabványügyi Hivatal, stb. rendelkezéseinek és utasításainak megfelelően).

4. A főigazgatósági beszámolójelentések statisztikai szervek által végzett ellenőrzései nem követték és nem követhetik csupán azt a célt, hogy feltárják egy bizonyos rendszer vagy főigazgatóság hatáskörébe tartozó valamely vállalat számvitelében és beszámolójelentésében előforduló egyes hiányosságokat. Ezzel lebecsülnénk az ellenőrzés feladatait és szerepét. Ez csak azt eredményezheti, hogy az ellenőrzés anyaga nem fogja feltárni egy adott rendszer vagy főigazgatóság hatáskörébe tartozó több vállalat, vagy szervezet számvitelére és beszámolójelentésére jellemző hiányosságokat és hibákat. Ellenkezőleg, az ellenőrzött vállalatnál vagy szervezetnél felfedhetnek olyan hiányosságokat, amelyek az adott rendszer más vállalataira vagy szervezeteire egyáltalán nem jellemzőek, vagy pedig egyáltalán nem fedeznek fel hiányosságokat. Minden esetre egy főigazgatóság hatáskörébe tartozó, egy, vagy két-három vállalat vagy szervezet ellenőrzési anyaga alapján nehéz a felsőbb szervezetek vezetőségének figyelmét kellő módon felhívni az adott főigazgatóságban a beszámolójelentés állapotára vonatkozó általánosabb jelentőségű kérdésekre (ami természetesen nem jelenti azt, hogy az egyes vállalatokban vagy szervezetekben feltárt számviteli hibákat nem kell megszüntetni).

Vegyünk egy példát ugyanannak a kujbisevi statisztikai hivatalnak a főigazgatósági beszámolójelentések ellenőrzésével kapcsolatos gyakorlatá-

ból. Ez a statisztikai hivatal ellenőrzést szervezett a szovhozok mezőgazdasági betakarítási munkáira vonatkozó beszámolási adatok megbízhatóságára vonatkozóan. Több szovhozot és majdnem minden minisztériumot és főigazgatóságot ellenőriztek. Az ellenőrzés eredményeként a statisztikai hivatal az egyes szovhozok vezetősége előtt felvetett, a számvitelben az ellenőrzés által felfedett egyes hiányosságok megszüntetésére vonatkozó kérdésekkel együtt nem tudta ezt a kérdést a trösztök, vagy az egyesített szovhozok vezetősége előtt vagy a szervezetek helyi vezetői előtt is széles körben felvetni, és ílymódon az ellenőrzésnek a hatékonysága csökkent.

5. Az ellenőrzések hatékonyságának kérdése a főigazgatósági beszámolójelentés ellenőrzésének egyik legaktuálisabb kérdése. Néhány statisztikai hivatal azonban nem fordít erre a kérdésre kellő figyelmet. A statisztikai hivatalok egyes vezetői és a Központi Statisztikai Hivatal kerületi és városi felügyelői nem törekszenek a bűnösök szigorú megbüntetésére, és nyilvánvaló, liberáliszmust mutatnak a hibák elkenőivel, valamint azokkal a személyekkel szemben, akik a számvitel és beszámolójelentés adatait elferdítik és törvénytelen beszámolójelentést vezetnek.

Megemlítünk egy rendkívül jellemző példát. A traktor-alkatrészek számbavétele helyességének ellenőrzésekor 1951 április 1-én a kujbisevi terület Krotovszki Gépállomásán, amelyet a statisztikai hivatal és a Központi Statisztikai Hivatal kerületi felügyelősége együttesen végzett, megállapították, hogy a számvitel nagymennyiségű alkatrészt eltitkolt. A statisztikai hivatal vezetője nem vetette fel a bűnösök szigorú felelősségre vonásának kérdését, hanem csak egy levelet írt a gépállomás igazgatójának, amelyben kéri, hogy „tegyenek intézkedéseket az ellenőrzés által felfedett hiányosságok megszüntetésére”. Az említett gépállomás igazgatója már elvileg nézte ezt a kérdést és még mielőtt megkapta a statisztikai hivatal levelet, utasítást adott ki, amelyben az alkatrészek eltitkolásának tényét az állam becsapásának, a gépállomás dolgozói által elkövetett bűnténynek minősítette és egy bűnöst munkájától felmentett és átadta a bíróságnak, másik kettőt pedig szigorúan megbüntetett.

A statisztikai hivatal vezetőinek, a Központi Statisztikai Hivatal kerületi és városi felügyelőinek világosan kell látniuk, hogy a számvitelben és a beszámolójelentésben nagy kárt okoz a bajok megszüntetésének szempontjából az elferdítőkkel szembeni liberilizmus, és hogy a statisztikai szervek minden dolgozójának legfontosabb kötelessége az államot becsapni akaró elferdítőkkel szembeni kíméletlen harc.

A főhatósági beszámolójelentés ellenőrzéseinek hatékonyságát csökkenthi az is, hogy eredményeit nem közlik a széles nyilvánossággal. Néhány statisztikai hivatal nem tárgyalja meg az ellenőrzés eredményeit a főigazgatóságok és a szervezetek számviteli és statisztikai dolgozóival és nem törekszik kitartóan arra, hogy maguk a főhatóságok ellenőrizzék rendszeresen a hatáskörükbe tartozó vállalatok és szervezetek számvitelét és beszámolójelentését és kellő intézkedéseket hozzanak, amelyek megszüntetik a számvitel és beszámolójelentés hiányosságait.

Az ellenőrzések hatékonysága tekintetében nagy jelentősége van azoknak a határozatoknak, amelyeket a helyi vezető szervek a statisztikai hivataloknak, valamint a kerületi és városi felügyelőknek a főigazgatósági beszámolójelentések ellenőrzésére vonatkozó beszámolóival kapcsolatban hoz-

nak, és annak, hogy a statisztikai hivatalok és a Központi Statisztikai Hivatal felügyelői rendszeresen ellenőrizzék ezeknek a rendelkezéseknek végrehajtását. Számos statisztikai hivatal azonban nem tulajdonít ennek a kérdésnek kellő jelentőséget és a helyi vezető szervezetek előtt ritkán vet fel a beszámolójelentés megjavítására vonatkozó kérdéseket.

A felhozott példák természetesen nem merítik ki mindazokat a kérdéseket, amelyek a főigazgatósági beszámolójelentések ellenőrzési munkáival és megjavításukkal kapcsolatosak. Itt csak a mi szempontunkból legaktuálisabb és legjellemzőbb kérdéseket vetettük fel.

A statisztikai szervezetek az a kötelességük, hogy a főigazgatósági beszámolójelentés ellenőrzési munkájában fennálló hiányosságokat véglegesen megszüntessék és ezáltal minden szempontból megjavítsák a vállalatok, kolhozok, szervezetek, minisztériumok és főigazgatóságok számvitelét és beszámolójelentését.

A Központi Statisztikai Hivatal Ipari főosztályának lapja, az

IPARSTATISZTIKAI ÉRTESÍTŐ

az iparstatistika gyakorlati és időszerű elméleti kérdéseivel foglalkozik, kapcsolatot képez az üzemi statisztikusok és a Központi Statisztikai Hivatal között, az iparstatistikusok mindennapi munkájának segítőtársa.

Megjelenik minden hónap végén

Előfizetési ára egy évre 24 Ft, félévre 12 Ft.

Egyes szám ára: 2 Ft.

Megrendelhető a Statisztikai Kiadóvállalatnál (Budapest, II, Keleti Károly-u. 5/7. I. 1. Tel.: 350—126, 130-as mellék)